

DVĚ JUBILEA.

Jan Krčmář,

jehož šedesátiny jsme slavili letos 27. července, je zajímavý zjev ve vývoji naší právní vědy. Jeho vnější kariéra byla závratně rychlá, dnes data jeho postupu čtou mladí vědečtí pracovníci jako zvěst ze zaslíbené země. Duchovní odchovanec Stupeckého je pod vlivem historismu právního, který právě u Krčmáře nabývá zvláštního zabarvení tím, že Krčmář je myšlením svým vůbec historik. V duchovní oblasti má historismus trochu jiný význam, než obecně si představujeme, znamená skepsi k duchovním proudům, s nimiž nikdy nesplývá, k nimž zachovává určitý odstup. Stupeckého historisující směr považují a vždy jsem považoval za slepou uličku, která nikam nevede. Že v habilitačním spise Krčmářově tyto slabiny jeho učitele neobjevují se v míře nebezpečné, děkuje Krčmář tomu, že se stal v Lipsku žákem Mitteisovým a Strohalovým. Oba původně byli rakouskými profesory a stali se vůdčími hlavami německých romantistů na sklonku minulého století. Snad toto vedlo Krčmáře k úzkému přilnutí k německé vědě právní, hlavně německo-rakouské, k přilnutí tak úzkému, že duchem jeho práce je někdy více německá než česká. Habilitační spis má nadpis O smlouvě námezdní (Praha 1902), ale hlavně pojednává o mandátu podle práva římského. Tato romanisující tendence a hlavně snaha vykládati všechny obsahové pojmy podle předpisů justinianových digest je charakteristická pro celou historickou školu rakouského práva, která pod vlivem Ungerovým byla ve službách velkoněmecké ideje. V Krčmářově habilitačním spise je velmi mnoho cenného, ale čtenář musí si neustále korigovati hledisko poněkud deformované římským právem i tam, kde nelze obsahový pojem o. z. o. vykládati podle římského práva. Krčmář zde učinil stejnou chybu jako celá historická škola: přehlédli relativismus svého postoje, který je dán určitým právním řádem.

Po habilitaci věnuje se Krčmář hlavně mezinárodnímu právu soukromému. Jeho Úvod do mezinárodního práva soukromého (Praha 1906) postavil ho před problémy, které se nedaly řešiti metodou historickou. Je to kniha těžká, hledající nové cesty. Snad

již tehdy stanul Krčmář na křižovatce. Nové směry se hlásily, ale Krčmář nikdy nepřiklonil se k sociologickým směrům. Ještě jednou pokouší se Krčmář řešiti mezinárodní právo soukromé metodou historickou. Sahá k velkým komentátorům z doby Karla IV., kteří založili t. zv. teorii statutární, z níž se vyvinulo moderní právo mezinárodní. Historismus je svou podstatou romantický, t. j. přenáší minulost do přítomnosti a tak přenáší se dnešní stát do středověku a středověká statuta do novověku. Na práci Krčmářově je to jasně viděti a v tom si této práce velmi vážím. Práce tato je vyvrcholením Krčmářova právnického historismu. Krčmář účastní se pak legislativních prací ve Vídni na přípravu nových předpisů mezinárodního práva soukromého. Snad tato spolupráce legislativní znamenala ukončení právního historismu. Někomu bude se toto jeviti podivným, jak rychle Krčmář měnil směr. Vím však, že Krčmář byl i tehdy právní historik, ale hledal nové cesty. V té době Thonova normativní teorie vykonávala v Praze velký vliv a domnívám se, že ani Krčmář nezůstal jím ušetřen. Vedle toho zájmová teorie Iheringova, která pramenila v historismu, nebyla v té době bez vlivu na Krčmáře. Prvé decennium tohoto století znamená dokonalý zmatek v právní noetice a metodologii. Historismus, sociologie a nové směry kritické již se také hlásí. V některých menších pracích Krčmářových je viděti zápas těchto směrů. Nebyla to příjemná doba. Sám jako začátečník měl jsem dojem úplného pralesu právních pojmů u všech vědeckých pracovníků. Za této situace jsem uvítal o šest, sedm let později Kelsena, neboť teprve jeho Hauptprobleme mně daly pevný základ, který mi pražská universita dáti nemohla. Než ke chvále Krčmářově je nutno říci, že právě v této době nalézá základy k řešení mezinárodního práva soukromého. Pro nás je toto potud důležité, že z toho vyrůstá nám mezinárodní právo soukromé čs. občanského zákoníka, což považuji za dílo vynikající, jehož autorem je Krčmář.

Nové směry u Krčmáře objevují se článkem „O funkci a významu definice v právní vědě“ v Ottově počtě 1915. Článek je ne tak zajímavý svým obsahem, jako svým předmětem. Jde o otázku noetickou a to je zásadní odklon od historismu. Za války Krčmář věnuje se výkladu novel o. z. o. a česká literatura právnická mu vděčí prvé zpracování této materie. Jde o velmi pěkné a přehledné zpracování novelisovaných předpisů. Je to vzorná práce právní dogmatiky. Po převratu vrací se zase k základům právní vědy ve článku „Ustanovení o hodnotě a ceně v občanském zákoníku“ (Sborník 1922) a to je velmi zajímavé,

za jakých okolností Krčmář musil se touto otázkou zabývati. Bylť právním poradcem naší vlády, byla tedy důvodem praktická a nikoliv teoretická činnost. Krčmář však vidí, že musí jíti až ke kořenům lidského myšlení, aby mohl řešiti otázku ryze praktickou. Toto je pro Krčmáře velmi charakteristické.

Je přirozeno, že velká práce t. zv. normativní školy čisté teorie právní na Krčmáře musila vykonávati velký vliv. Nahazuje se neustále otázka, je-li možno považovati Krčmáře za stoupence této školy. Dnes je ovšem již těžko mluvíti o jednotě této školy. Krčmář přijal z této školy konkrétní logiku právní, kterou tato škola dovedla skvěle vypracovati, více nepřijal však nic. Vezme-li někdo do ruky Krčmářův prvý díl jeho systému a mé všeobecné nauky, vidí velký rozdíl. U Krčmáře jsou to tradiční pojmy historické-právní školy, ale zhloubení je jiné, u něho subjektivní právo stále hraje velkou úlohu, u mne zmizelo úplně a zůstal jen název pro některé právní relace bez samostatného obsahu. V posledních letech objevuje se vliv této konkrétní logiky normativní školy stále silněji. Studie „Zákon a rozhodnutí“ (Sborník 1932) je pod vlivem Alf Rossových „Theorie der Rechtsquellen“. Konečně studie „Příspěvky k pojmu právní povinnosti“ (Sborník 1933), již nadpisem svým ukazuje na vliv normativní školy, což platí také o článku „Právnícké názvosloví a právní pojmy“ (Právník 1933).

Učitelské povinnosti učinil Krčmář zadost, že dal svým posluchačům úplný systém občanského práva. Původně litografie, jako příručka k přednáškám postupně byl rozšiřován, až v roce 1929 počal vycházeti jako samostatná publikace (do té doby autorsky publikován nebyl). Systém tento nese v sobě stopy litografovaných přednášek. O jeho vědecké struktuře jsem se již zmínil. Jen jednoho je litovati, že jeho posluchači nabudou dojmu, že česká právnícká literatura jinak za nic nestojí. Toto je minus, které nemohu smlčeti ani při oslavě, obzvláště že jsem proti tomu velmi ostře bojoval. Vedle světla, z něhož se všichni těšíme, je tento stín, jehož velmi litujeme. Jde o věc velmi vážnou, jde o možnost samostatné právnícké kultury, jejíž počátky klademe a ty bohužel Krčmář vydatně udušuje. Je to velmi podivné právě u Krčmáře, jenž má velký smysl pro kulturní historii, která nás učí, že síla není v izolaci, ale v kooperaci. Každé lidské dílo má své slabiny. Nespravedливо bylo by nevyzvednouti zase legislativní práci Krčmářovu na občanském zákoníku československém, dílu, jež bude osudovým pro příští

generace. Nebýti Krčmáře, neměli bychom nyní předlohu obč. zák. v parlamentě.

Psal jsem tento oslavný článek ne jako laudatio, ale jako portret vynikajícího vědeckého pracovníka. Ponechal jsem stranou jeho ostatní činnost veřejnou i jeho duševní kulturu vysoké úrovně. Snažil jsem se rozdělit světlo i stín, abych byl všemu spravedliv. Tak, prosím, aby to chápal také čtenář, a aby velké dílo Krčmářovo dovedl oceniti v celém jeho významu a celé jeho hodnotě.

Jaromír Sedláček.

František Vavřínek.

Profesor všeobecného práva státního a ústavního na Karlově universitě dr. Fr. Vavřínek dožil se 4. října toho roku šedesáti let. Narodil se v Jičíně, studoval práva v Praze a později i v cizině. Roku 1905 vydal spis „O státoprávní povaze království a zemí na radě říšské zastoupených“, jímž habilitoval se na pražské právnické fakultě. Další jeho práce týkají se pozitivního ústavního práva rakouského a později čs., na příklad výklad o rakouské ústavě v Tobolkově České politice 1906, pak rakouského a československého práva správního (1912, 1925, 1931), kromě toho zabýval se parlamentárním zřízením a politickými stranami (1930), problémem justice a správy (1931) a pod. Normativní teorie týká se jeho článek „Český Merkl“, uveřejněný v tomto časopisu (1931, 1932).

Ve svém hlavním a vlastně jediném velkém vědeckém spise „O státoprávní povaze království a zemí na radě říšské zastoupených“ jeví se Vavřínek jako věrný žák Bohuše Riegera a příslušník tehdy panujícího směru právněhistorického a státoprávního. Tehdejší česká věda veřejného práva žila ve znamení hesla státního práva českého a šlo jí o to, aby všemi prostředky prokázala jeho platnost za současné existence státu (a právního řádu) rakousko-uherského. Tomuto úsilí, v podstatě politickému, sloužil i Vavřínkův habilitační spis, v němž podrobně rozbíráno jest právní postavení panovníkovo, a podle tehdejšího zvyku uvažuje se v něm o tom, co „mohl“ a „směl“ panovník „jako císař rakouský“, a co „jako král český“, zda v této své dvojité funkci mohl — jakožto jednotná fyzická osoba — sám se sebou uzavíratí smlouvy a pod. Rozumí se, že to, co tehdejší státoprávně orientovaná česká právní věda uváděla ve prospěch historického státního práva, stejně jako opačné vývody se strany německonacionální vědy právní nebyly vlastně juristic-

ké argumenty, ač posice našich státoprávních teoretiků byla poněkud obtížnější, pokud volky nevolky museli uznávat i českého státního práva i rakouské a dostali se takto mezi dvě židle, na které bylo těžko současně zasednouti. Ale Vavřínkovi, autoru vůbec málo výbojnému, nelze vytýkati, že před třiceti lety, tedy v době naprostého panství historickoprávního směru, nevybočil s cesty, kterou u nás šli všichni ostatní právníci.

Ze Vavřínek celým svým povahovým založením není stvořen pro málo vděčnou a namáhavou úlohu vědeckého bojovníka a polemika, prokázal svou další literární činností. Ani útoky nedal se nikdy svést k polemickým projevům, omezuje se v podstatě na vydávání učebních pomůcek pro své studenty. K této jeho povahové neagresivnosti druží se však — velmi slohově a sympaticky — i osobní nenáročnost a skromnost. Chorobná ambice, provázená tak často naší neblahou národní vlastností, totiž závistí, je mu cizí a jeho životní devisou zdá se býti heslo „Leben und leben lassen“. K tomu přistupuje — jako vzácný doplněk — zcela neobyčejná dávka vtipu a humoru, jak dosvědčí všichni, kdož ho osobně znají. Jejím předpokladem jest, že dovedeme si dělati žerty nejen ze světa, nýbrž po případě i ze sebe. Je-li normální profesorální učenec prototypem nudného společníka a postrachem každé společenské zábavy, pak Vavřínek zdá se býti jeho pravým protikladem: poseděti s ním v družné zábavě bylo mně leckdy milejší než beseda s nejslavnějšími státovědci. Že nezůstává ani normativní teorie a její hlasatelé ušetřeni jeho vtipu, rozumí se samo sebou — víte na příklad, jak v rozhovoru se mnou nazval (velmi případně, jak se mně zdá), výpočet příslušníků této nauky v mé „Teorii práva“? Assent! Vavřínkův vtip, nezastavující se ani před nejvážnějšími a nejdůležitějšími věcmi na tomto světě, byl ovšem občas špatně vykládán těmi, kdož sami žádného vtipu a smyslu pro humor neměli. Pamatuji se, jak mne jednou před dávnými lety, když ještě žila rakousko-uherská monarchie a problémy s touto dvojmonarchií související ovládaly naši mysl, jeden náš vynikající právní historik vážně varoval před ním slovy: „Pane kolego, ten Vavřínek je cynik — dělá si žerty dokonce i z rakousko-uherského vyrovnání!“

František W e y r.